

carestia; e compra en gros, per esperança d'encarir la terra; e de tots punts és contrari a bon mercader, ne null temps cerca, ne cessa, de trafegar o de baratar sinó a son profit», Eiximenis (*Regiment, NCI* XIII, 171.12); d'on ho trasllada ell mateix a l'esfera moral: «la fembra malvada, lengua de vibra, alcavota e àvol de son cors, *regatera* o falça, o d'altre mal vici ---», en una altra obra seva (*D'Ag.*), en el mercat «cada matí, / del sou, florí / fan, revenent, / robant la gent: / altres ronceres / e *regateres*, / revenedores, / enganadores / de venedors / e compradors / en pes e preu», JRoig (*Spill*, 7520).

Quant al verb, el cast *regatear* no es documenta fins a 1570. Del port. *regatear* se citen alguns exemples del S. XVII (potser algun és ja del XVI); i no té paral·lel en les altres llengües romàniques, mentre que en català apareix ja bastant abans, el 1460, en el mateix JRoig: «Les dones --- / per un diner / molt *regategen*, / florins barregen [‘saquegen, dilapiden’] / pel que volien; / quant han darien / pel que no tenen; / per no res venen / lo necessari / ---» (v. 595). És, doncs, probable que es tracti d'una creació del nostre idioma, feta damunt *regater*, i des del català comunicada al cast. i port, com s'esdevé amb *mercader*, *lloçsa*, *pula*, *corretaje*, *encante*, *pujés*, *nólito*, *fraxada*, *dátul* i tants altres termes comercials.

De formes semblants a *regater* sí que n'hi ha en totes les llengües germanes. L'it. *rigattiere* es documenta abundantment des de princ. S. XIV, no sols en Boccaccio i Giov. Villani, sinó en uns quants Estatuts de Pisa i altres localitats dependents, des de 1327; en italià, l'acc. corrent és 'robavellaire, giponer de vell', però en els textos més antics té el valor de 'revenedor de teixits'; i a l'Estatut de Villa di Chiesa, any 1327, és, precisament, 'revenedor de vitualla', com pertot.

El cast. ant. *regatero* 'revenedor', 'venedor a la menuda', bastant sovint en els Ss. XIII-XIV, també *regatón* id. i 'venedor a la menuda': junts figuren ja llavors en una disposició de les Corts cast. de 1252: «mandamos que ningún *regatón* ni *regatera* non compre ningún pescado --- para revender»; l'Arx de Hita (1330-40), aplicada a dones que es fan pregar molt i acaben cedint a l'home: «al comienço del fecho siempre son referteras, / muestran que tienen saña e que son *regateras*, / menazan mas non fieren», bastant paral·lel al citat passatge d'Eiximenis I *regatón* encara s'usa a Zamora per al pollataire.

Amb tal terminació continua pel N de Port. *regatão* («negociante de gado bovino» a Viana do Castelo, *RLus.* XXVIII, 273). També en portugués es troba *regateiro* des del S. XIII (*Port Mon Hist., Leges* I, 618, 647, ja el 1229 en Cortesão) i no hi manquen testimonis antics de *regatão*. Que, en totes dues llengües, *regatear* és un tardà nou-vingut, molt més recent que *regatero*, *-eiro*, i *regatón*, ho confirma el fet que Nebrixa i *PALC* (1505) no coneixen encara altra cosa, per dir-ho, que un derivat de *regatón*, *-tão*, o sigui «*regatonear*: promercor». I *recatonear* figura amb aquest sentit, c. 1200, en un fur de la zona fronterera lusollesona

També des del punt de vista morfològic, es comprèn que *regatejar* solament en català pogué formar-se, puix que només en la nostra llengua va existir el seu punt de partida immediat: un *regata* 'regateig' (derivat abstracte postverbal de l'antic verb *regatar* que, amb un sentit un poc divergent, comentarem després), per més que d'aquest *regata* no en tinguem testimoni més que en un text nostre, valencià, de 1496, on les dones re-treuen als homes vells, que «puix no poden fer esme-nes / en la barata, / no ls deu durar tant la *regata* / en lo comprar: / e si açò volen negar, / provar en tenen» ('en tenen de donar prova' frase curialesca, de querella i contraprova), *Somni de Joan Joan* (v. 1038).

Val a dir que el Nord de França és, junt amb la Península, el país on tenim la documentació romànica més antiga d'aquest grup de mots, i allà en la forma *regattier*, amb molts testimonis des de la fi del S. XII † A França, com a les llengües hispàniques, es tracta sobretot de venedors de queviures: pa, verdures, fruita, formatge etc.; V. el copió article especial de Leo Wiener (*ZRPb* XXXIV, 651-61), per més que sigui un historiador econòmic, no prou crític, amb deficient filologia i gens lingüista

Sense oblidar l'avantatge enorme que els immensos despullements —l'abundosa tasca erudita del Nord— confereixen a la filologia fr. sobre totes les llengües germanes, l'antiguitat del fr. *regattier* és tal que invita a cercar l'ètimon en una forma semblant a la fr., considerant, alhora, que la terminació *-iere* de l'it podria ser indicatiu d'una importació gallicada. Convé, de tota manera, valorar el fet que les altres llengües romàniques coincideixen totes a manca de la segona *-r-*, unanimitat que compensa i sobrepuja l'antiguitat major (en no gaire) de la forma francesa; s'ha citat un oc. ant. *regatier*, però és un hàpax d'un doc. de 1381 (al capdavant només conegut gràcies al pioner Rayn. III, 503b), i escrit a Bergerac, o sigui prop de la ratlla del francès, doncs escassament occitànic.

L'única forma ben documentada aquí a l'Edat Mitjana és el gascò (*ar*) *recardier*. Aquest també presenta un petit problema, però en tot cas no es pot separar de *regattier* ni de *regater*, menys que menys essent també freqüents, com veurem, les formes hispàniques amb *-c-*. Altrament, si en gascò no és rara, per una banda, la sonorització de les sordes darrere fricativa o sonant (*bourdisga* per 'ortiga', cf. Rohlf, *Gc* I, § 368-70; *Top Hesp* II, 136-7), la transposició de la *r* a la fi de tota síl·laba àtona és normal en aquest llenguatge. No es pot pendre seriosament la pensada de Spitzer (i *FEW* II, 371a) de derivar-lo de *CARDUUS*, perquè el revenedor tornaria a cardar la llana (!) de la seva roba vella: comencem perquè el *recardier* no sembla haver venut mai roba, sinó vitualla: «neguna causa mingadeira», «forment ni null autre laurant», «mill e segle». Són els mots que retornen pertot en els contextos

Així mateix això, lluny de ser occità central, ni clàssic, ni gaire antic, es troba a la zona bordelesa i atlàntica, i sobretot en el S. XV o c. 1400: el *PSW* (VII, 87a) en recull vuit exemples, dels quals dos són de Bor-